

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Magistratuur is er voor mensen, niet voor de media
Kaptein, H.J.R.

Citation

Kaptein, H. J. R. (2008). Magistratuur is er voor mensen, niet voor de media. *Trema Tijdschrift Voor De Rechterlijke Macht*, 31(special 2), 444-446. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/13990>

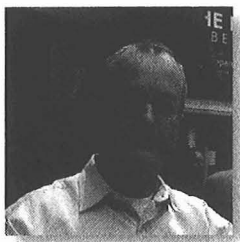
Version: Not Applicable (or Unknown)
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/13990>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Magistratuur is er voor mensen, niet voor de media

'De huidige opstelling van de media en de maatschappij vraagt om magistraten met een uitgesproken persoonlijkheid' is de stelling die centraal staat op het raio-congres. In deze bijdrage werpt mr. Kaptein zijn licht op deze stelling.

HENDRIK KAPTEIN

Dit lijkt niet zo'n gekke stelling. Gretige en niet altijd goed geïnformeerde bemoeienis van media en publieke opinie met het (straf) rechtsbedrijf vraagt nogal eens om kordate weerwoorden. Bovendien is de laatste tijd veel te doen over 'openheid' en 'transparantie'. Public relations moeten het rechtsbedrijf verkopen. Tegenwoordig heeft de magistratuur er zelfs eigen mensen en diensten voor. Zo lijkt de stelling te kunnen worden bevestigd.

Hoewel? Waarom moet die buitenwacht, uiteenlopend van serieuze onderzoeksjournalisten tot punitieve populistten, eigenlijk te woord worden gestaan? Wat moet de magistratuur zich gelegen laten liggen aan media en maatschappij? Waarom zouden rechters gehoor moeten geven aan de roep om hardere straffen, bijvoorbeeld? Hoe zit het ook alweer met de principiële verhouding van de rechterlijke macht tot het politieke en publieke forum?

Montesquieu opgegraven en afgestoft. Toegegeven: het is alweer een tijdje terug, maar toch kan korte uitleg van de machtenscheiding ook hier verheldering brengen. De wil van het volk (bijvoorbeeld om harder te straffen) wordt gekanaliseerd in wetgeving, die geldt voor iedereen (het volk wil dan ook zelf harder worden gestraft, al wordt dat wel eens vergeten). De uitvoerende macht zorgt ervoor dat de wet wordt uitgevoerd en dat ongehoorzaamheid wordt ingeperkt. Onenigheid tussen burgers en instellingen onderling en met de staat wordt beslecht door de rechter, die bepaalt of de wet is nageleefd, aan de hand van de feiten van het geval. Zelfs deze versimpeling laat zien dat er principieel iets mis is met

een magistratuur die zich inlaat met de publieke opinie en de politiek. Die horen niet thuis in sferen van rechtspraak. Die rechtspraak dient immers onpartijdig en eigenlijk onpersoonlijk te zijn. Als de media en de maatschappij 'het met de rechtspraak niet eens zijn', dan moeten zij dat uitspelen in sferen van publieke opinie en politiek, met mogelijke gevolgen voor wetgeving en bestuur. Openbaar Ministerie en rechterlijke macht moeten daar buiten blijven. (Het magistratelijk OM is overigens ook deel van de uitvoerende macht. Maar in een zuivere opvatting van machtenscheiding moet het OM de public relations overlaten aan de Minister van Justitie. Die en niemand anders moet zich verantwoorden in de volksvertegenwoordiging.)

De uitgesproken persoonlijkheid van de magistraat moet blijken uit zijn vermogen om die verkeerde invloeden van buiten te weerstaan. Het gaat er niet om 'goed over te komen', het gaat er om recht te doen.

Fouten maken het nieuws: maak ze liever goed. Mooi gesproken, zal daarop worden geantwoord. Misschien moeten die staatsrechtelijke rollen aan politiek, pers en publiek nog eens worden uitgelegd en moet het verder stil blijven. Maar ook dan laten media en publieke opinie de magistratuur niet met rust. Vraag is alleen waarmee de magistratuur in het nieuws komt. Nieuws is vooral: fouten, van Hells Angels die aan hun berechting niet toekomen, (wél) onschuldigen die jarenlang vastzaten en -zitten en idiote flutvervolgingen (Nekschot en anderen), alsof het OM niets beters heeft te doen. (Afgezien van foute medialisering van strafzaken door het OM zelf: zie daarover schrijver dezes in 2001.)

Vooropgesteld: historisch én regionaal beschouwd beschikt Nederland nog altijd over een hoogstaande magistratuur. Fouten komen niet veel voor, kwade trouw nog minder (mag althans worden aangenomen). Maar als fouten worden gemaakt, dan moeten die worden goedge maakt. Te vaak volgen magistratelijke reacties in de media een geijkt patroon: ontkenning, als dat niet meer kan bagatellisering, afschuiven op andere instanties (OM naar rechter en omgekeerd), stellen dat elders ook fouten worden gemaakt, of (weer) zeggen dat de buitenwacht er niets van begrijpt. Als al verbetering wordt beloofd, laat die zo lang mogelijk op zich wachten. Dat werkt niet. Niets doen en betrokkenen uit de wind laten, tast de geloofwaardigheid van de magistratuur alleen maar verder aan. Want (schreef Cyril Connolly al in 1961): *"The test of a country's justice is not the blunders which are sometimes made but the zeal with which they are put right."*

In die *zeal* schiet de magistratuur schromelijk tekort. Beter voor het rechtsbedrijf én de reputatie ervan is het om gemaakte fouten ruitelijk te erkennen en gezwind goed te maken. Maar zelfs kwade

trouw van (de waarheid verdraaiende) magistraten wordt publiekelijk ongemoed gelaten. Derksens hernieuwde kritiek (2008) op het OM is vernietigend, toch blijft het oorverdovend stil. De burger denkt: waarom ga ik wél voor schut en die foute zwartjurken niet? Staat hun ijdele eigenbelang boven de wet? Wat zal mij gebeuren als ik onschuldig verdacht ben? Dat trekt te veel aandacht, en erger. *D'abord faire métier de pénitent pour pouvoir finir en juge.* (De magistratuur heeft er geen idee van hoezeer het publieke gezag van de strafrechtspleging zelfs maar door het nieuws van één enkele liegende en vervolgens ongemoed gelaten officier van justitie wordt aangetast. Geen publiciteitscampagnes kunnen daar tegenop.)

De enige remedie is: zo sterk in de schoenen staan dat de magistratuur zichtbaar strenger is voor zichzelf dan voor wie dan ook. Het apparaat rekent de burger af. Dat kan alleen als de magistratuur het goede voorbeeld geeft. Zonder dergelijk rechtsherstel is er fundamentele ongelijkheid van rechtsbedeling. Respect afdwingen door het goede voorbeeld te geven, vereist meer echte persoonlijkheid dan 'winnen' door stelselmatige ontkenning in een narcistische publiciteitscultuur. Het gaat niet om persoonlijke eer voor al dan niet uitgesproken persoonlijkheden en hun angst voor kwetsing als fouten zouden worden toegegeven en afgerekend. Het gaat om (herstel van) de zaak.

DERKSENS HERNIEUWDE KRITIEK OP HET OM IS VERNIETIGEND, TOCH BLIJFT HET OORVERDOVEND STIL.

Personen, zaken en feiten. Dat onderscheid reikt nog verder. Bekend is de anekdote van de rechter die de uitgestoken hand van een winnende partij beantwoordde met: "Het recht heeft geen handen." Een magistraat moet weten dat het niet om haar (of hem) zelf gaat. Eer moet niet worden ontleend aan persoonlijke glorie, laat staan aan enige 'winst' in welke zaak dan ook, maar aan het voorrecht in een bijzondere rol het recht en daarmee de mensen te mogen dienen.

Het gaat om de zaak zelf. Zonder de feiten van het geval is er geen zaak. Nogal wat recente schandalen in de magistratuur en daaruit voortkomende aandacht van de media draaien daarom. Magistraten denken te vaak 'dat ze het wel (of zelfs al) weten.' Dan is de wil om te winnen sterker dan ontzag voor de waarheid (en voor de mensen die het aangaat). Niet om eigen 'winst' en glorie moet het gaan, niet voor de media en de publieke opinie moet de rechterlijke macht openstaan, maar voor de werkelijkheid. Het gaat niet om ijdele beeldvorming van (leden van) de magistratuur in de media, maar om werkelijkheidsgetrouwheid van rechtsbedeling. Nog algemener uitgedrukt (door Harry Frankfurt, in 2006, p. 100):

"... our recognition and our understanding of our own identity arises out of, and depends integrally on, our appreciation of a reality that is definitively independent of ourselves. In other words, it arises out of and depends on our recognition that there are facts and truths over which we cannot hope to exercise direct or immediate control. If there were no such facts or truths, if the world invariably and unresistingly became whatever we might like or wish it to be, we would be unable to distinguish ourselves from what is other than ourselves and we would have no sense of what in particular we ourselves are. It is only through our recognition of a world of stubbornly independent reality, fact, and truth that we come both to recognize ourselves as beings distinct from others and to articulate the specific nature of our own identities. How, then, can we fail to take the importance of factuality and of reality seriously? How can we fail to care about truth? We cannot."

Medialisering is schepping van gewenste schijnwerkelijkheden, waarin niets meer echt iets voorstelt. Maar voor magistraten geldt nog sterker dan voor gewone mensen de noodzaak van heilig ontzag voor de werkelijkheid. Dat is niets anders dan de werkelijkheid van de mensen over wie zij oordelen. Recht doen aan die mensen is het categorisch tegendeel van vervorming van menselijke werkelijkheid vanuit 'de wil om te winnen' en mediale strijd waarin strijd de enige waarheid is.

**HET OM MOET DE PUBLIC RELATIONS
OVERLATEN AAN DE MINISTER VAN
JUSTITIE. DIE EN NIEMAND ANDERS MOET
ZICH VERANTWOORDEN IN
DE VOLKSVERTEGENWOORDIGING.**

De magistratuur is er niet voor zichzelf, maar voor de mensen. Afgezien van het mediacircus en het pandemonium van de publieke opinie: wat zouden media en maatschappij eigenlijk moeten verwachten van de persoonlijkheden van de magistratuur? Onzichtbaarheid, onpersoonlijkheid en feitengevoeligheid in de eerste plaats (en vak-kennis, dienstijver naast nog meer goede eigenschappen natuurlijk). Maar dat is niet genoeg, nog afgezien van het geweldige belang van het goedmaken van magistratelijke en magistrale fouten. Eén uitgesproken persoonlijkheidskenmerk is (ook) in de magistratuur van overwegend belang. Niet iedereen aan te leren en sommigen ken-nelijk meer gegeven dan anderen is: liefde voor het vak, en dus ook voor de mensen die er door worden geraakt. Daarvan hangt heel veel af, hoe saai de dagelijkse werkzaamheden ook kunnen zijn (schrijver dezes heeft dit punt in 2006 iets nader uitgelegd). In de persoon-lijkheidsselectie van kandidaten voor de magistratuur zou het een grotere rol mogen spelen. Die liefde voor mensen onderworpen

aan rechtspleging is het tegendeel van de gekwetste eigenliefde die een ruim deel van het mediacircus op gang houdt (door te willen winnen en fouten niet toe te geven). Rechtspleging is geen volksver-maak. Magistratelijk handelen mag nooit worden bepaald door 'de indruk die het maakt'. Hart voor de zaak is de enige richtlijn.

Uiteindelijk kan een deel van de stelling dan ook worden bevestigd. De maatschappij vraagt om magistratelijke persoonlijkheden met een uitgesproken liefde voor hun vak en dus voor de mensen die het aangaat. Die magistratuur heeft minder last van de media (en kan de eigen public relations met een gerust hart weer afschaffen).

Literatuur

- C. Connolly, in: *Sunday Times* 15 januari 1961 (ook in B. Woffinden, *Miscarriages of Justice*, Dunton Green: Hodder and Staughton 1987/Dunton Green: Coronet Books 1988.
- T. Derksen, *Het O.M. in de fout*, Diemen: Veen Magazines 2008.
- H.G. Frankfurt, *On truth*, New York: Alfred A. Knopf 2006.
- H.J.R. Kaptein, 'Strafrecht of totaaltheater. Materieelrechtelijke (de)legitimatie van strafvorderlijke openbaarheid en publiciteit', in: C.J. de Poot & M. Malsch (red.), *Bivakmuts, politiepet en toga. Wisselwerking tussen criminaliteit en rechtshandhaving*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2001, p. 121-147.
- H.J.R. Kaptein, *Kwade zaken. De moraal van het juridisch beroep*, Nijmegen: Ars Aequi 2006.

Mr. H.J.R. Kaptein is universitair hoofddocent rechtsfilosofie aan de Universiteit van Leiden.